

Pedagogia de la Dignitat

Camins per a una societat convivencial

Cristiana Pizarro Madureira

Mario Viché González

Nerea Hernaiz Agreda

Edita: quadernsanimacio.net

Autors: Cristiana P. Madureira, Mario Viché, Nerea Hernaiz

copyleft: Cristiana P. Madureira, Mario Viché, Nerea Hernaiz

Diseny de la portada: Martim Pizarro Cavaleiro

Il·lustració: Maria Luísa Magalhães Pizarro Madureira

Traducció: Francesc Fenollosa i Ten

ISBN 978-1-4457-3341-8

València 2024

Edició internacional

Imprimeix: Lulu.com

Pròleg

L'educació és la pràctica social mitjançant la qual les comunitats humanes tracten de perpetuar-se a través de la cura dels més febles, el coneixement transformador de l'entorn i l'autogestió d'una convivència sostenible. Això és possible al si de les comunitats indígenes i en entorns de relació de caràcter local.

Si bé, històricament han sorgit posicionaments dirigistes i elitistes, basats en la desconfiança, la por a la diferència i la dissensió o la supremacia d'unes cultures dominants, han estat les dinàmiques socials i econòmiques que es desenvolupen a partir de la modernitat, la industrialització, la concentració de la població en grans urbs i la globalització de l'economia, els fenòmens que han contribuït a desenvolupar i institucionalitzar en la pràctica educativa un posicionament ètic i actitudinal que Najmanovich (2019) defineix com una ètica del control.

D'altra banda, els fenòmens migratoris desenvolupats al llarg de la història, la hibridació cultural, les diferències religioses, la multiplicitat lingüística i la diversitat humana, fan inviable tota mena de propostes dogmàtiques,

uniformitzants, interculturals i integradores que l'ètica del control pretén imposar, donant lloc a una educació i una gestió de les dinàmiques col·lectives que, abans que donar resposta a l'autonomia i la dignitat de persones i comunitats, es construeix sobre l'autoritarisme, el dirigisme, l'elitisme, el control i la violència institucional, i que propugnen pràctiques relacionals i actituds metodològiques que ratllen en la indignitat i la vulneració dels drets humans més elementals.

És evident que, ens trobem en una societat multicultural en la qual totes i tots tenim el nostre lloc i on no hi cap l'exclusió, al mateix temps que la dignitat humana exigeix un canvi radical en les nostres formes de relació i de convivència. Un canvi que implica directament l'educació en tant que pràctica social basada en la interactivitat, la identificació i l'empatia amb l'entorn, la recerca del benestar col·lectiu i la convivència com a fórmules de sostenibilitat i de dignificació de les persones i les comunitats en les quals viuen i es desenvolupen.

És, d'aquesta manera, com es visibilitzen les propostes de Najmanovich (2019) quan ens parla d'una ètica de la convivencialitat.

Volem parlar d'una educació convivencial, ja apuntada per Ivan Illich (1973), i que es manifesta en un canvi en les relacions de poder i dominació entre els éssers humans i, en concret, entre persones educadores i aquelles que es troben en un procés educacional. Una relació respectuosa, dialògica i digna que valora, davant de tot, les persones, les seves iniciatives, les seves inquietuds, les seves emocions i sentiments, les seves il·lusions i esperances i, a través d'un diàleg constant amb si mateix, amb l'Altre i amb l'entorn, promou situacions d'aprenentatge vivencial i significatiu capaces d'analitzar críticament el món, posicionar-se des de l'autonomia i la llibertat, i cooperar activament en accions transformadores de millora de les condicions de vida, benestar, sostenibilitat i convivència comunitària.

Una educació digna en la qual la multiculturalitat sigui la base de les relacions de convivencialitat, en les quals la inclusió es construeix, dia a dia, amb la potenciació de tot allò que ens uneix, el respecte profund de les diferències

personals i comunitàries, i que centre l'acció en una pedagogia de la proximitat humana.

Una educació digna en què l'entorn físic, la natura, sigui motiu de goig, de profund respecte en tant que formem part d'ell i el compartim amb els altres, i en el qual la tecnologia sigui, sobretot, una eina d'humanització que permeta el benestar humà en uns entorns dimensionats, amables i en harmonia amb el medi ambient.

Una educació digna en la qual l'entorn i la comunitat fonamenten un aprenentatge vivencial i significatiu que possibiliti una gestió cooperativa i creativa del coneixement, on el saber es construeix com a fórmula per a comprendre el món, objectivar-lo (Freire, 1973) i transformar les dinàmiques de convivencialitat.

Una educació digna en què el diàleg no sigui una metodologia per a gestionar dinàmiques relacionals i convivencials, sinó que sigui l'única forma d'interacció digna entre les persones, ja que suposa una relació igualitària, horitzontal, bidireccional, de proximitat humana, respectuosa amb la persona i amb la diferència.

És sobre aquestes premisses, tot recollint la tradició pedagògica humanista, actualitzada per les darreres aportacions de la sociologia, la neurociència i la tecnologia, però sobretot amb una mirada crítica sobre les pràctiques pedagògiques presents en els contextos formals i no formals, amb una mirada multicultural i a través d'una reflexió crítica sobre l'és-ser humà, la sostenibilitat i el sentit de l'educació en una societat sostenible, que plantegem els camins per a una societat convivencial en el marc del que hem definit com una Pedagogia de la Dignitat.

